

KULTTUURIHISTORIALLINEN SELVITYS

Evangeliska folkhögskolan

Rantakatu 21 – 22, Vaasa

Vaasan kaupunki, kaavoitus

ALKUSANAT

Tämä kulttuurihistoriallinen selvitys liittyy asemakaavan muutokseen, joka koskee Evangeliska folkhögskolanin tonttia Vaasan Rantakadulla. Selvityksessä on käyty läpi tontin rakennushistoria pääpiirteittäin sekä nykyisten rakennusten tilanne. Selvitys on tehty kaavoituksessa ja rakennukset on arvioitu yhteistyössä Pohjanmaan museon kanssa.

Selvityksen lähteinä on käytetty maastokäyntien lisäksi rakennusvalvonnan arkistomateriaalia sekä kirjallisuutta. Selvitys ei ole kattava (ns. rakennushistoriaselvitys) vaan yleispiirteisempi kulttuurihistoriallinen selvitys kaavoitustyön pohjaksi.

Vaasa 25.11.2015

Anne Majaneva, kaavoitusarkkitehti

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat	2
Sisällysluettelo	3
1. Alueen yleiskuvaus	4
2. Tontin historiaa ennen vuotta 1942	8
3. Evangeliska folkhögskolanin historiaa	10
4. Rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo	16

Valokuvat ovat tekijän ottamia, jos muuta ei ole mainittu.

Lähteet:

- Vaasan rakennusvalvonnan arkisto
- "Det går igenom, det stannar icke..." – Historik över Evangeliska folkhögskolan i Österbotten 1926 - 2001. Bengt Blom, John Lasén, Margite Lindén, Adèle Swenn. 2001.
- Rantakatu – helmi Vaasassa. Vaasan työväenopiston Vaasa 400-opintopiirin julkaisu nro 7. 2010.
- Vaasan kaupungin rakennusperinneselvitys. Kaarlo Viljanen ja Hannu Vuolteenaho, Vaasan kaupunkisuunnitteluvirasto. 1986.
- Allan Jussilan kirje kaavoitusjohtajalle 15.11.2015.

1. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Vaasan keskustassa osoitteessa Rantakatu 21 – 22. Alue rajautuu Korsholmanpuistikkoon, Rantakatuun ja palokatuun. Rantakadun toisella puolella on Lehmuspuisto.

Selvitysalue on yhden tontin kokoinen. Tontilla on neljä rakennusta, jotka ovat Evangeliska folkhögskolanin opetus- ja asuinkäytössä. Tontilla on rakennusoikeutta 4350 neliometriä, josta on käytetty 4255 neliometriä. Toteutunut tonttitehokkuus on n. 1,28. Rakennusten korkeudet vaihtelevat 2 ja 4 kerroksen välillä.

Tontilla ei ole juurikaan luonnonympäristöä. Piha-alueella on hieman nurmea ja muutamia puita. Asuntolarakennuksen edusta on istutettu. Muuten piha on asfaltoitu. Tontin reunoilla on muutamia puita.

Vanhin rakennus, Piispasen talo, on rakennettu vuonna 1899 ja uusi, internaatti eli asuntolarakennus, vuonna 1988. Evangeliska folkhögskolan on toiminut Rantakatu 21:ssä vuodesta 1942. Viereinen Rantakatu 22 tontti ostettiin 1950-luvulla. Nykyinen kokonaisuus muodostaa yhden tontin. Uusi koulu- ja asuntolarakennus sekä verstaas rakennettiin vuosina 1963 – 65.

Piispasen talo on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa merkinnällä sr-3, suojeltava rakennus.

Suunnittelualueita ympäröivät asuinkerrostalot ja päiväkotit. Rantakadun toisella puolella on Lehmuspuisto, jossa sijaitsee Kruununmakasiini. Vaasan lääninvankila sijaitsee rantapuistossa suunnittelualueen kanssa kulmittain.

Tontin rakennusten käyttötarkoitukset / nimet.

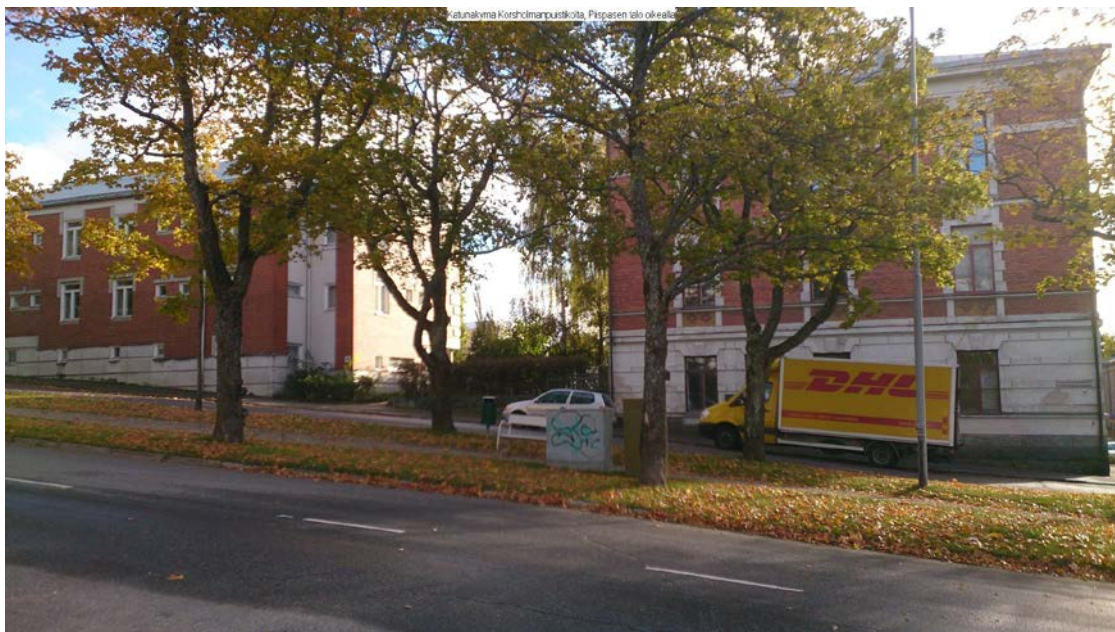
Ilmakuva korttelista.

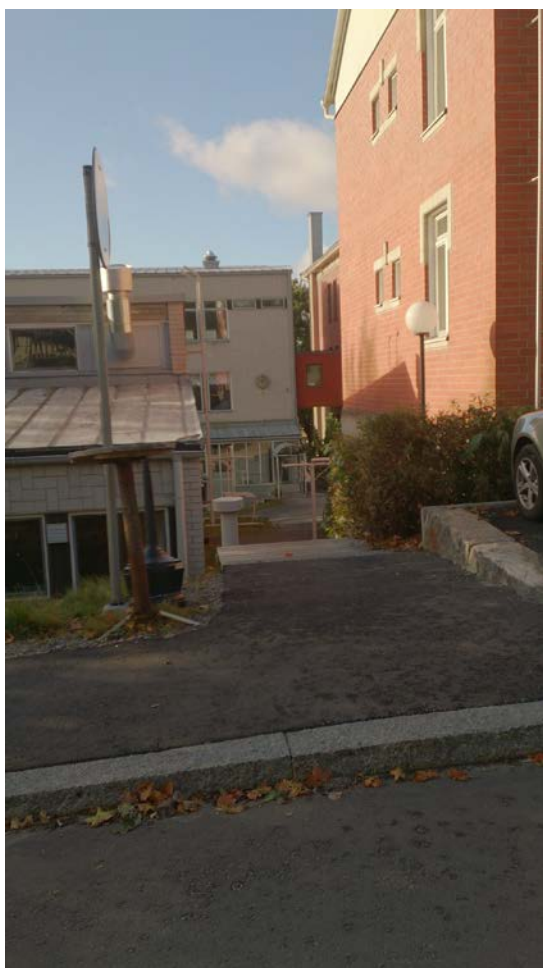
Ilmakuva vuodelta 1971. Kuva: MV/RHO Lasse Laaksonen.

Piispasen talo ja koulurakennus Rantakadun varrella.

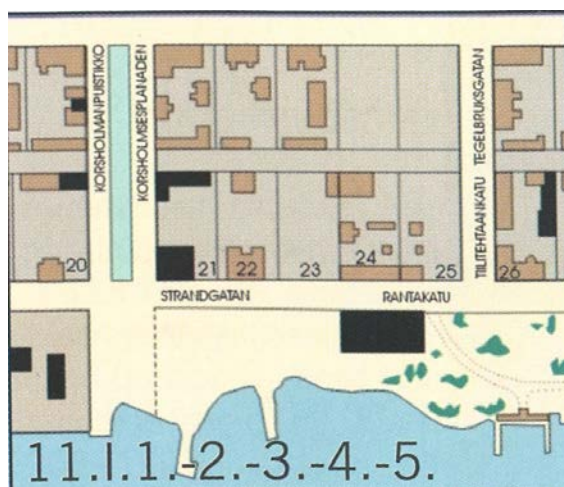

Asuntola ja Piispasen talo Korsholmanpuistikon varrella.

Näkymiä palokadun puolelta.

2. TON TIN HISTORIAA ENNEN VUOTTA 1942

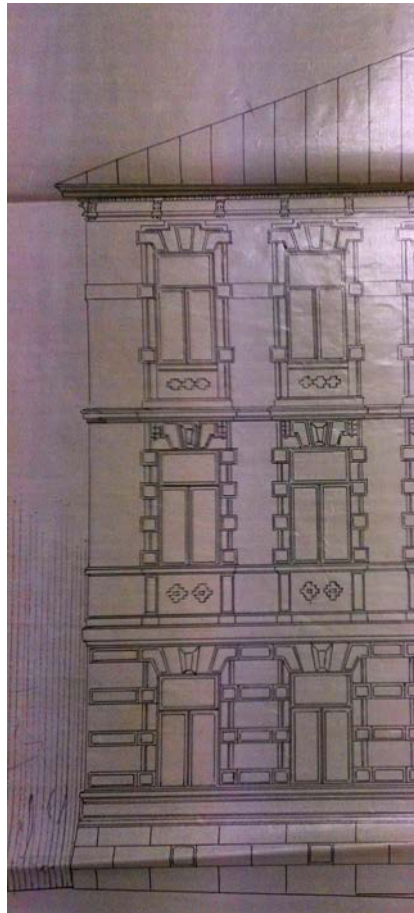
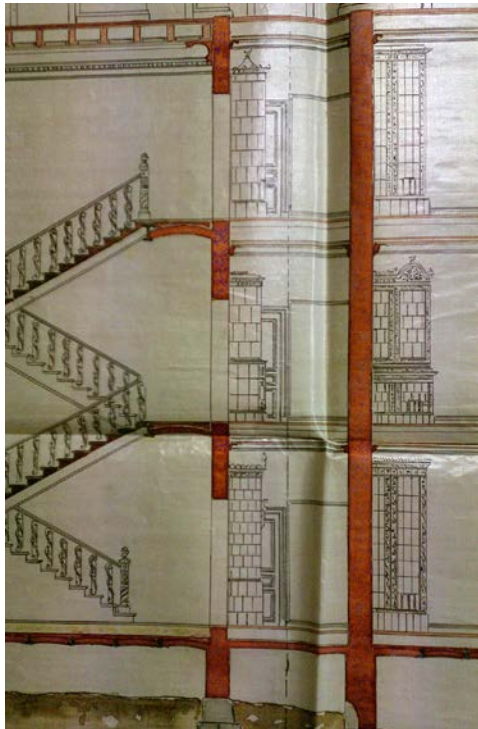

Vasemmalla korttelin rakennukset 1900-luvun alussa. Kuva: Rantakatu – helmi Vaasassa.

Oikealla asemapiirros vuodelta 1915, jossa näkyy tontin keskelle rakennettu asuinrakennus. Kuva: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

Rakennusmestari ja kauppias August Lassel oli Rantakatu 21 tontin ensimmäinen omistaja. Hän rakennutti 1800-luvun lopussa tälle kulmatontille Vaasan ensimmäisen kolmikerroksisen asuinrakennuksen tiilestä sekä pikkutuvan Korsholmanpuistikon varrelle. Piirustukset laati lääninarkkitehti A.W.Stenfors vuonna 1897.

Asuinrakennus edusti uusrenessanssia. Lohkokiviperustuksen päällä kohoava ensimmäinen kerros on julkisivussa rapattu vaaleaksi ja kaksi seuraavaa kerrosta ovat pääosin punatiiltä, ikkunat on kehystetty rappauksin ja tiiliornamentein. Kerrokset on erotettu toisistaan vaakalistoin. Räystäällä on kipsinen friisikoristelu. Katto on aumakatto. Symmetrisesti sijoitetut savupiiput tuovat ryhtiä. Sisäänkäyntejä on kolme, joista kaksi pihan puolella ja yksi Korsholmanpuistikolla. Huoneet ovat korkeat ja talon kiinteä sisustus varsin ylellinen: korkeita koristeellisia kaakeliuuneja, peiliovia, runsaita listoituksia ja porraskäytävän koristeellisia takorautaisia kaiteita.

Vasemmalla yksityiskohta Piispasen talon alkuperäisestä leikkauspiirustuksesta. Oikealla yksityiskohta julkisivupiirustuksesta. Kuvat: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

August Lassel ei itse asunut talossa, vaan vuokrasi siitä huoneistoja muille, mm. provinssilääkäri Lars Hedlundille vaimoineen. Talo sai nimensä seuraavasta omistajastaan, leipuri E.A. Piispasesta, joka omisti sen vuosina 1900 – 1918. Hän asui talossa vaimonsa, viiden lapsensa ja kahden palvelijattaren kera. Leipuri Piispanen omisti myös useita muita kiinteistöjä Vaasassa ja oli johtajana yrityksessä nimeltä Brännvins- och Spritfabriken Kronan sekä tämän hiivatehtaassa. Talossa asui Piispasen perheen lisäksi myös vuokralaisia, mm. hovioikeudenneuvos Alexander Tujulin.

Talon seuraava omistaja oli kauppias Karl Pietilä (1918 – 1932), jonka jälkeen se muutettiin asunto-osakeyhtiöksi nimeltä Asunto Oy Kulma.

Korsholmanpuistikko 1900-luvun alussa. Pikkutupa näkyy Korsholmanpuistikon varrella ja puuaita erottaa tontin kadusta. Kuva: postikortti / Bertil Björklöv.

3. EVANGELISKA FOLKHÖGSKOLANIN HISTORIAA

Evangeliska folkhögskolan perustettiin Vaasassa vuonna 1921 Korsnäsin kirkkoherran Jacob Immanuel Bäckin aloitteesta. Sopivia tiloja etsittiin vuosia, kunnes toiminta saatiin alkuun vuonna 1926 Dagsmarkissa, evankelisen yhdistyksen rukoushuoneessa. Samana vuonna perustettiin koulua pyörittävä tukiyhdistys. Tilat Dagsmarkissa eivät kuitenkaan olleet koululle kovin sopivat, ja toiminta siirtyi vuonna 1928 Jeppoon. Pari vuotta opisto sijaitsi Jeppon rukoushuoneessa, kunnes yhdistys osti Kepon kartanon. Sen ylläpito kävi kuitenkin yhdistykselle liian kalliiksi.

Vaasaa pidettiin alusta saakka sopivimpana paikkana kansanopistolle, ja sieltä etsittiin sopivia tiloja koko ajan. Vuonna 1942 etsintä tuotti tulosta ja tukiyhdistys osti kiinteistön osoitteesta Rantakatu 21.

Kauppaan kuului Piispasen talon lisäksi Korsholmanpuistikon varrella sijaitseva rakennus sekä keskellä tonttia sijaitseva, vuonna 1907 rakennettu asuinrakennus, jonka oli suunnitellut August Lassel. Sodan aiheuttamasta materiaaalipulasta huolimatta rakennukset saatiin korjattua koulutoimintaan sopiviksi. Näistä muutostöistä ei löytynyt piirustuksia rakennusvalvonnasta.

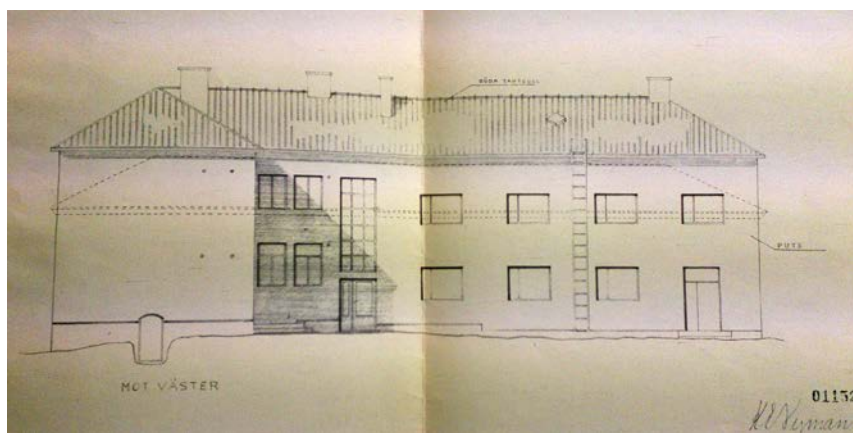
Piispasen taloon sijoitettiin opetustilat, keittiö, ruokasali ja tyttöjen asuntola, Korsholmanpuistikolle poikien asuntola ja tontin keskelle rehtorin asunto.

Rantakatu 21 – 22 ennen vuotta 1963. Oikealla ns. Ingmanin talo. Kuva: Seppo Mattila.

Asuntolarakennusta korotettiin sodan jälkeen. Kuva: Evangeliska folkhögskolanin arkisto.

Asuntolarakennuksen muutospiirustus (korotus), pihan puolen julkisivu. Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

Kansanopiston tiloja käytettiin sodan aikana osittain sotilasmajoitukseen ja koulutoiminta oli välillä seisahtuksissa. Heti jatkosodan jälkeen oppilasmäärä nousi voimakkaasti, ja yhdistys alkoi suunnitella koulutilojen laajentamista. Asuntolarakennusta laajennettiin korottamalla se kaksikerroksiseksi, mutta toiselle arkkitehti Sulo Kalliokosken piirtämälle laajennukselle ei kuitenkaan saatu lupaa, koska tontti oli siihen liian pieni.

Vaasan kaupunki omisti naapuritontin, ja yhdistys sai sen ostettua itselleen, jolloin arkkitehti piirsi uudet piirustukset. Uudisrakennusten tieltä purettiin Rantakatu 22:n vanhat rakennukset sekä keskellä Rantakatu 21 tonttia sijainnut rehtorin asuintalo.

Rantakatu 22:ssä sijaitsi kaunis, niin ikään Stenforsin suunnittelema, rapattu asuintalo, joka rakennettiin vuonna 1897. Palokadun varrella sijaitsi pieni ulkorakennus. Taloa kutsuttiin sen ensimmäisen omistajan mukaan Ingmanin taloksi. Ingman oli pataljoonan saarnaaja Alfred Emil Ingman. 30-luvun puolivälissä tontin omistaja oli Johan Petander, joka lahjoitti tontin rakennuksineen Vaasan kaupungille ”kristillisiin tarkoituksiin”. Ilmeisesti tästä syystä kaupunki suostui myymään tontin Evangeliska folkhögskolanille.

Ingmanin talon runko oli tehty Karjalan punahongasta ja rapattu vaaleaksi. Rantakadun puolella julkisivu oli tehty kivitalon näköiseksi, muut julkisivut olivat sileitä. Pääjulkisivu ei ollut symmetrinen, vaan siinä oli iso parvekkeellinen poikkipääty toisessa reunassa ja pieni kattolyhty toisessa reunassa. Ikkunat olivat ensimmäisessä kerroksessa suippokaariset ja toisessa kaarevat yläreunastaan.

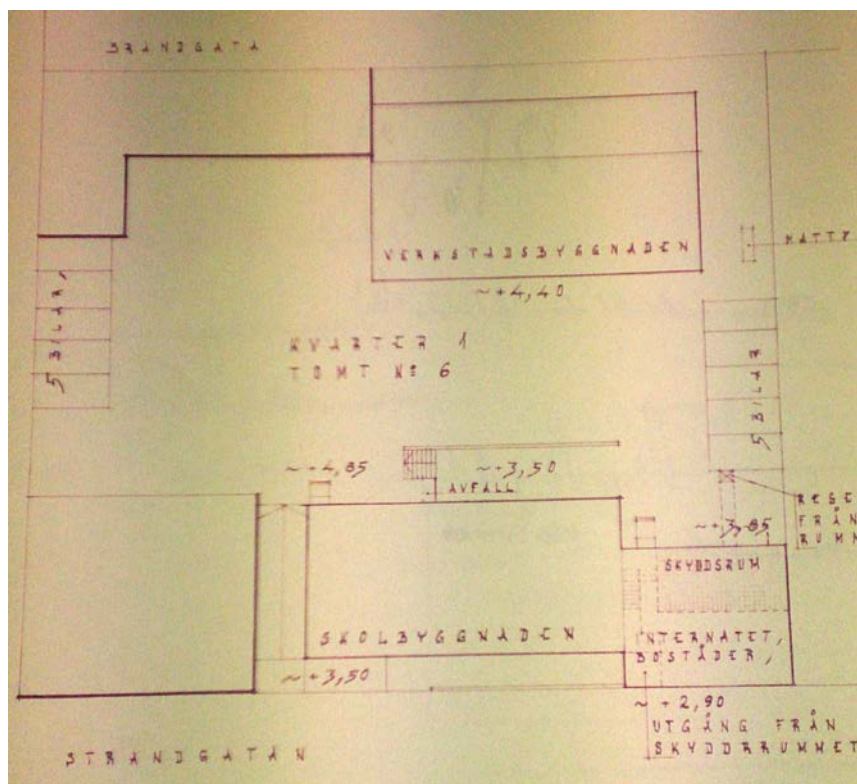

Ingmanin talo 1900-luvun alussa. Rantaviiva on aivan kadun reunassa. Kuva: Pohjanmaan museo.

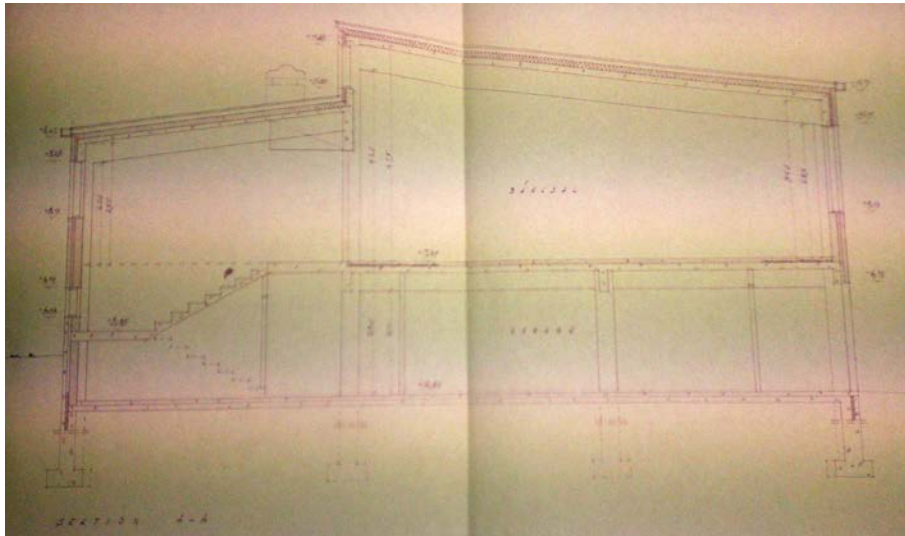
Evangeliska folkhögskolanin uudisrakennukset toteutettiin kahdessa vaiheessa siten, että verstasrakennus palokadun varrella ja koulurakennuksen perustukset valmistuivat vuonna 1963 ja uusi koulu- ja asuntolarakennus Rantakadun varrella 1965.

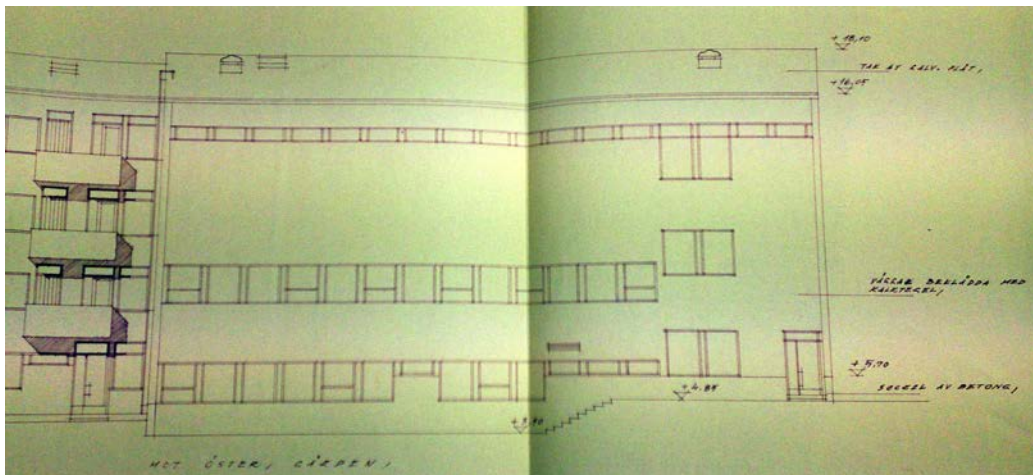
Verstasrakennus valmistui 1963. Taustalla näkyy rehtorin asunto. Kuva: Evangeliska folkhögskolanin arkisto.

Asemapiirros vuodelta 1963. Kuva: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

Leikkauspiirustus verstarakennuksesta, 1963. Kuva: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

Koulu- ja asuntolarakennuksen pihajulkisivu, 1963. Kuva: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

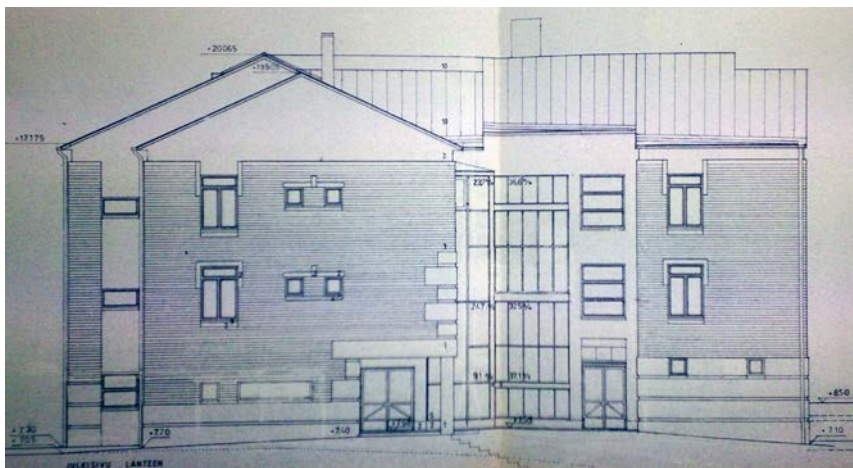

Koulu- ja asuntolarakennus valmistui Rantakadun varrelle vuonna 1965.

Uuden koulurakennuksen valmistumisen jälkeen Piispasen talolle mietittiin sopivaa käyttöä. Sillä välin rakennus oli vuokrattuna mm. Vaasan kaupungin peruskoululle, kunnes yhdistys päätti perustaa raamattukoulun ja kunnostaa Piispasen talon kurssitalaksi. Remontti valmistui loppuvuodesta 1980. Samassa yhteydessä koulurakennus ja Piispasen talo yhdistettiin 2. kerroksen kautta kulkevalla peltivuoratulla yhdyskäytävällä.

Oppilasmäärän yhä noustessa uuden asuntolan rakentaminen tuli ajankohtaiseksi. Tytöt asuivat koulurakennuksen asuntolasiivissä ja pojat vanhassa pienessä asuntolassa Korsholmanpuistikon varrella yhdessä henkilökunnan kanssa. Uudisrakennuksen Korsholmanpuistikon varteen suunnitteli arkkitehtitoimisto Slotte & Schütz ja se valmistui vanhan asuntolan paikalle vuonna 1988. Kolmikerroksinen asuntola on tiili- ja betonirakenteinen ja siinä on harjakatto.

Samana vuonna peruskorjattiin koulu- ja asuntolarakennus Rantakadun varrella ja siihen rakennettiin uudet tuulikaapit sisäänkäyntien yhteyteen pihan puolelle.

Asuntolarakennuksen julkisivu. Kuva: Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

Asuntolarakennus valmistui vuonna 1988. Kuva: Evangeliska folkhögskolanin arkisto.

4. RAKENNUSTEN KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO

Piispasen talo on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa merkinnällä sr-3. Rakennus on mukana Vaasan kaupungin rakennusperinneselvityksessä vuodelta 1986 ja on siinä arvoitettu *rakennustaiteellisesti tai rakennushistoriallisesti arvokkaaksi tai mielenkiintoiseksi, sekä miljööarvoltaan merkittäväksi*. Toimenpidesuosituksina suositellaan rakennuksen säilyttämistä nykyisellään, kuitenkin siten että tarpeelliset muutokset sisätiloissa sallitaan.

Rakennuksen sisätilat ovat kokeneet lukuisia muutoksia, joiden johdosta alkuperäisiä pintoja on näkyvissä vain yhdessä porraskäytävässä. Kantavat rakenteet ovat kuitenkin pääasiassa säilyneet, ja korjaustoimenpiteiden kuluessa selviää, missä kunnossa alkuperäiset pinnat ovat uudempien pintakerrosten alla. Ullakko- ja kellaritiloja ei ole juurikaan muutettu, vaan ne ovat säilyneet varasto- ja teknisinä tiloina.

Julkisivuja on kunnostettu viimeksi vuonna 1988. Räystäään friisikoristelu on lähes kokonaan irronnut. Rantakadun ja Korsholmanpuistikon kulmassa julkisivuissa on halkeamia, joita seurataan. Ne ovat voineet syntyä jo kauan sitten, eivätkä välttämättä vaadi suuria korjaustoimenpiteitä.

Rakennus on edelleen kiistatta arvokas ja suojelun sekä vaalimisen arvoinen.

Arkkitehti Sulo Kalliokosken suunnittelemat **verstasrakennus sekä koulu- ja asuntolarakennus** edustavat tyypillistä 60-luvun suunnittelua nauhaikkunoineen, pulpettikattoineen ja sileine vaaleine tiilijulkisivuineen. Asuntolasiipi on erotettu koulusiivestä tuomalla se pari metriä lähemmäs tontinrajaa. Koulurakennuksen puolella erottuu myös kolmannen kerroksen juhlasali korkeampine ikkunoineen. Sisätiloiltaan rakennus on aikakaudelle tyypillisen rationaalinen ja vaatimaton, lukuun ottamatta juhlasalia ja siihen liittyvää aulatilaa, jotka ovat tilankäytöltään jopa tuhlailevia.

Verstasrakennuksen käyttötarkoitus ilmenee selkeästi sen ulkonäöstä, joka on varastomainen. Suuret ikkunat pihan puolella ja murretun harjan alla oleva ikkunanauha tuovat paljon valoa opetustiloihin.

Molempien 60-luvun rakennusten tekninen kunto on huono. Talotekniikka on uusimisen tarpeessa kauttaaltaan. Verstasrakennuksessa on kosteusongelmia johtuen palokadun puoleisen maaston muodoista.

Rakennustaiteellista tai – historiallista arvoa rakennuksilla ei ole muuten kuin 60-luvun tyypillisinä edustajina. Arkkitehti Sulo Kalliokosken tiedossa oleva tuotanto Vaasassa käsittää 10 kerrostaloa lähinnä Koulukadun varrella, yhden omakotitalon Koulukadulla, seurakuntatalon Palosaarella sekä Vaasan Sähkön laajennuksen. Näihin verrattuna Evangeliska folkhögskolanin rakennukset ovat tuotannon keskikastia seurakuntatalon ja Koulukatu 10:ssä sijaitsevan omakotitalon edustaessa sen parhaimmistoa.

Uusin asuntolarakennus edustaa kauniisti 1980-luvun arkkitehtuuri-ihanteita ja sopeutuu vieressä sijaitsevan Piispasen talon muotokieleeseen hyvin. Teknisesti rakennus on korjauksen tarpeessa. Asuntola on miljööarvoltaan merkittävä.